

Harebestanden. Før, nå og i fremtiden. Betragtninger av Arnold Bjørklund.

Først vil jeg understreke att tankene omkring dette tema ikke er bygd på noen nitid forskning eller førte statistikker. Gjennom 50 år med harejakt i lag med alle slags typer jegere og hunder, og vil jeg påstå, en god evne til å lytte og sortere meninger og inntrykk. Likeledes har jeg vokst opp i ett miljø med en stor og fargerik fortellerglede.

Jeg har ett motto som sier "Alt er hele tiden under forandring, og ingenting blir som det en gang var". Dette er den harde og sanne virkelighet i alle livets faser, fra det uendelige univers til den lille plett på vår klode som i flere år har hatt en harebestand på lavmål. Sørlandet har vært og er en solid bastion i harejakkretser, ett mangfoldig vekslende biotop stiller store krav til jegere og hunder, og samtidig ett sted hvor harebestanden lett kan la seg reproducere. Vi vet alle att bestandene av småvilt har svingt i såkalte år-sykluser hvor mange ting i naturen spiller inn, men er denne finurlige proses en saga blott . Mine tanker om dette er, først og fremst begrenset til forholdene på Sørlandet, fra den ytterste nøgene ø, til fjell og vidde mot Telemark og Setesdalsheiene. Menneske er viltets verste fiende, skrev en debattant i 1937 , da storfugl og harebestanden var på ett lavmål i Aust- Agder og som resulterte i totalfredning i 2 år. Den gang var ikke motpolene slik som i dag, ikke var det bjønn eller gråbein og alt annet rovvilt var forsynt med høye skuddpremier, en rev var å regne som ei lita månedslønn. Kanskje var det menneske og dets hunder den gang, for småviltjakt var for de fleste matauk og for noen biinntekt. Men simsala bim, så flommet nesten terrengene over av småvilt igjen. Slik fortsatte det i 40 åra, 50 åra, osv.helt frem til rundt 1990, da har jeg følt i ettertid att det har gått en vei, nemlig nedover. Kan for ordensskyld opplyse att Aust-Agder hadde totalfredning igjen i 1949, bare for ett år tror jeg. Rovvilt! roper de fleste, og med god grunn, særlig musvåk og mår oversvømmer våre sørlige skoger og fjell. Kroknebbene er totalfredet, mens mår ennå er lov å jakte på, og her har det lenge vært gjort en betydelig innsats for å redusere bestanden, uten att det nevneverdig har hjulpet , eller?. Vi trodde vel att de dyra som ble fanget her i 1950 1960 åra skulle holde seg både kostbare og sjelden, men den gang ei!. Nå vil jeg igjen bruke uttrykket "menneske er viltets verste fiende" .Denne gang er det ikke børsa som har skylda, men noe med langt høyere diminsjoner ,og som er meget vanskelig over kort sikt å få rettet opp. Vær, klima og næringsrik nedbør er første stikkord, sør og

sørvestlandet har fått merke dette i flere tiår. Det er nærmest jungeltilstander i kystområdene, vi kan nærmest se busker og trær vokser og her kommer det andre stikkord, kulturlandskapet er i stor endring, landbruk og skogbruk blir drevet etter lommeboka, som det meste i vårt samfunn, dessverre. Skogsdrift etterlater seg store sår og Einerstabben, denne bregnelignende veksten tar raskt over mye av arealene og er ikke mat for noen dyr. Utslåttene med sine tusener av løer er vekk, det gav verdifull næring til harebestanden og jeg tror også mye av den kortvokste og sårbare viktige grøa har måttet vike plassen for gift og villnis. Så neste Stikkord, Flått! Dette lille blodtørstige rovdyr har inntatt Sørlandet i et antall en nesten ikke kan skrive, tror jeg og er i ferd med å innta det ganske land. En må sitte som sjimpanser å plukke Flått av hverandre etter en tur til skogs. Det har i flere år blitt funnet storvilt og småvilt døde av Flåttangrep. I skjærgården mellom Kragerø og Kr.sand var harebestanden frem mot 1990 åra mange plasser eventyrlig stor, noen plasser er det litt igjen, men i mitt nærområde er det nesten kjemisk rent. Rovdyr tror jeg har en mye større tilpasningsevne enn det matnyttige småviltet, slik inn og utmark har forandret seg de siste årene. Min konklusjon må bli at så mange tråder er klippet over i veven at det er først og fremst hare og skogsfugl som er taperne. Lengre innover på Agder skjer nok denne utvikling av kulturland skapet senere, det er lenge siden at det ble slutt på serterdrift og heislåtten som betydde mye for spesielt harebestanden. Så tror jeg også at den såkalte sure nedbøren som tok knekken på mang ett fiskevann i kalkfattige områder, like gjerne ødela livsviktige vekster for fugl og hare. Millioner av kroner er brukt på å rette opp balansen i våre vann og vassdrag gjennom kalkingsprosjekter, og vel så mye er brukt på rovdyrprosjekter av ymse slag, men hvor mye er brukt på småviltets vilkår i denne forbindelse? Så til noe positivt opp i all elendigheta, hyttebygging og alpinanlegg gror opp som paddehatter over det ganske land og har gjort godt for harebestanden. Igjen er stikkordet, kultivering av landskapet og tilgang på bedre næringsforhold. Det er vel ikke slik som er den beste utvikling for oss harejegere, skogsbilveier kan vi leve med og gir hundene våre en ekstra utfordring. Hytteområdene er for meg ett mareritt, ett virvar av veier med høy standard, stor trafikk og folk på hyttene til alle tider. Selv om uttaket kan være i trygg avstand fra sivilisasjonen, er veien som en magnet for haren, i den forbindelse hadde jeg en skrekkopplevelse sist høst og som hadde vært avisstoff av høy klasse hvis det hadde vært folk på hytta, og vi vet at mange av de er fjerne fra dyrerikets ubenhørlige lover.

Tilslutt vil jeg prøve med en liten oppsummering, og klargjøre mitt syn på en enkel måte om ett vanskelig tema. Jeg tror at den biotopiske forandring jeg har vært inne på og som er ett faktum, har gitt rovviltet ett stort fortrinn med sine bedre egenskaper for omstilling til miljø og matfat. Kan det gjøres noe på kort sikt?, det kunne være en tanke å prøve å flytte den såkalte Jærharen lengre østoverfor for mulig å få nye og bedre gener som kan klare de forandringer det etter min mening er blitt. Det har også de siste årene blitt satt ut ca.50 harer av noen entusiastisk oppdrettere på relativt lite område i Aust-Agder, uten at det har hjulpet på bestanden.

Arnold Bjørklund